

PEDAGOŠKO ISKUSTVO POVIJESNOG MUZEJA FRANCUSKE

Régine Pernaud

Otkako je g. Charles Braibant, direktor Narodnog arhiva, pristupio 1949 reorganizaciji arhivskog muzeja, samo letimičan pregled mogućnosti toga muzeja dovoljan je, da jasno pokaže, kakve je usluge mogao i morao pružiti nastavi historije. On uistinu predstavlja ono, što bi se moglo nazvati čistim historijskim muzejem, jer se zasniva na izboru dokumenata narodnog arhiva, toga golemog spremišta, najvažnijeg na svijetu po bogatstvu i opsežnosti materijala koji čini historiju. A budući da baština Narodnog arhiva obuhvaća i lijep broj ilustracija, minijatura, nacрта, karata, gravira, pa jer ne nedostaju ni predmeti — pečati, medalje, štaviše ni odjeća i različite uspomene kao dokaz velikih zbivanja, vidi se, da je to jedan od rijetkih muzeja posvećenih samo historiji i onome što je u njoj najautentičnije i najočiglednije.

U takvim prilikama, namjera, da se muzej učini sredstvom pedagogije, mogla se u prvi mah činiti ponešto preuzetnom. Nije li historijski dokument po svom određenju nešto suhoparno i nepristupačno, barem za školsku djecu, i ne bi li ga trebalo pridržati za upućene i stručnjake? Ipak nas je mnogo razloga navodilo da pokušamo: tendencija koja se u nastavi sve više očituje, da se čisto knjiške metode zamijene aktivnijima; težnja da se učenika ili studenta stavi u direktni kontakt s predmetom njegova studija, i dosljedno tome, da se poveća broj anketa i posjeta muzejima; zatim smisao, što ga danas javnost pokazuje za historiju, upravo za historiju shvaćenu kao dokument, promijenjeno što je moguće manje. Najposlije, treba dodati da Povijesni muzej Francuske ima vanredan arhitektonski okvir: ako i jest ponešto teško do njega stići — ma da nije smješten niti 500 m od gradske vijećnice, dakle u srcu Pariza — palača Soubise pruža posjetiocu skraćen pregled različitih razdoblja francuske historije, jedinstven u svojoj vrsti: srednji vijek s lijepim tornjevima palače Clisson, renesansu s tmurnim zidinama palače Guise, koja je za vrijeme vjerskih ratova bila takmac Louvra, stoljeća klasike s pročeljima i sjajnim unutrašnjim dvorištima palače Soubise i Rohan; tu se, dakle, obična šetnja može pretvoriti u živo izlaganje o arhitekturi i povijesti umjetnosti, kojem posjet u čarobne salone palače Rohan ili raskošne odaje princeze Soubise oduzima svaku dosadu.

Bilo je dakle odlučeno, da se poduzme pokušaj, pripremljen do te mjere, koliko su dopuštala vladina sredstva, stavljena na raspolaganje direktoru Narodnog arhiva; time se, uostalom, samo obnavljala tradicija, koja je u muzeju započela još u dalekim danima, kad ga je osnovao Napoleon III., a s kojom se nastavljalo, otkako je muzej ponovo otvoren poslije rata, — koliko su to, dakako, nepovoljne prilike dopuštale. Hrabrili su nas s različitih strana, a naročito Ravnateljstvo muzejâ Francuske, koje nas je duboko obvezalo, da do krajnosti razvijemo ovu vrstu muzejskog rada. I tako, ne čekajući uopće da se izvrše nužni popravci, pošlo se na posao, da se udare osnovi buduće Pedagoške službe (muzej nije bio 1949 ni zagrijavan ni osvijetljen; njegova postava vitrina Drugog carstva imala je znatnih praznina barem što se tiče osiguranja dokumenata).

Prema našoj zamisli, aktivnost muzeja s pedagoškog stajališta trebala je biti dvojaka: trebalo je naći službenike sposobne da primaju i vode posjetioce, najprije djecu, a zatim odrasle — u naše doba ne može biti govora o zanemarivanju obrazovanja odraslih — i u prosvjetnim ustanovama dopisnike, obaviještene o muzeju i uslugama, što ih može učiniti, dovoljno zainteresirane problemom, da bi se sami učinili našim propagatorima i organizatorima posjeta za svoje ustanove.

Budući da se na rad prešlo u isto vrijeme, kad je došlo do pokreta u korist muzeja (u Parizu se 7. srpnja 1950 održalo vijećanje pod predsjedanjem rektora pariskog sveučilišta, s ciljem da se utvrdi način za suradnju između školskih i muzejskih uprava s obzirom na narodni odgoj), ostvarenje prve točke našeg programa bilo je omogućeno zahvaljujući razumijevanju i susretljivosti g. Gustave Monoda, tada direktora srednjeg školstva pri Min. narodne prosvjete, koji je bio došao zajedno s generalnim inspektorima nastave da posjeti izložbu organiziranu 1950 u muzeju, s temom: Umjetnost i život u srednjem vijeku na grbovima i pečatima. Naš je pohvat naišao na odobravanje školskih vlasti i muzej je doskora raspolagao s trojicom, zatim četvoricom novih ljudi dodijeljenih od Ministarstva narodne prosvjete, koji su mu posvećivali polovicu svoga radnog vremena. Prvi njihovi napori išli su za tim da ostvare drugu točku programa: pronaći u svakoj prosvjetnoj ustanovi ljude, koji će dopisivati s muzejem. Okružnice, savjetovanja profesora i generalnih inspektora, pozivi upućivani povodom različitih izložbi, što ih je organizirao Narodni arhiv, imali su doskora za rezultat, da se upoznalo muzej i da se za njegov rad zainteresirao izvjesni broj nastavnika, prije svega, kao što i treba, profesora historije. Pokret nije prestao da se širi, i danas (srpanj 1952) iznosi njihov broj 243; to znači, da muzej ima u 243 škole po jednog dopisnika, bolje reći simpatizera, prijatelja, s kojim su uspostavljeni lični odnosi, obnavljani po više puta kroz godinu, a koji sam organizira posjete učenika svoje škole odnosno gimnazije. Zahvaljujući ovome sistemu primamo lako pet. šest posjeta iste škole; čini se, da je rekord u tome smislu postigao profesor dopunskog tečaja Urarske škole, koji je sam, za istu izložbu, organizirao četrnaest posjeta.

Ne valja misliti, da su se aktivnošću muzeja koristile samo srednje škole; njihovi su učenici, doduše, bilo zbog godina, bilo zbog školskog programa, najčešći posjetioci, pa sada sve gimnazije Pariza, djevojačke i dječjačke, i velik broj gimnazija s upravnog područja pariske Akademije¹ ima dopisnike, ali su brojni također i dopisnici u nižim školama. Navodimo napose 25 dopisnika tehničkih koledža, 30 dopisnika dopunskih tečajeva ili 40 dopisnika osnovnih škola. Muzej ima dopisnika i na Sveučilištu, ili u središtima kao što je Cité universitaire, ili napokon kod kulturnih društava, koja su u vezi sa socijalnom službom Društva francuskih željeznica.

S dopisnicima nastojimo da što češće obnavljamo veze; uistinu, ništa nam se ne čini dragocjenije no ova lična veza, koja stvara istinski žive odnose između muzeja i nastave. To su ponajprije izložbe: neposredno poslije svakog svečanog otvorenja Pedagoška služba organizira za njih specijalni posjet. Na taj način mogu da polože sebi račun o karakteru okupljenih dokumenata, i — bez obzira na zadovoljstvo što ga oni pritom lično nalaze — konstatirati kojim bi razredima posjet bio najkorisniji. Na početku g. 1951—1952 mogli smo, pri otvorenju izložbe »Pola vijeka povijesti«, dodati u ime svečanosti koncert starinskih melodija, što ga je u salonima Rohanovih s mnogo ukusa izvela pjevačica odličnog talenta. Na koncu iste školske godine mogli smo, također zahvaljujući ljubeznoj susretljivosti, da izvedemo film »Napoleon Bonaparte«, koji još nije bio javno prikazivan, a čiji je sadržaj vrlo dobro pristajao uz otvorenje naše dvorane posvećene Prvom carstvu.

Moramo reći, da je velik broj školskih posjeta mogao biti organiziran, pod vodstvom naše Pedagoške službe, zahvaljujući naporima i predanosti naših dopisnika, iako se sve dosada radilo u nesređenim prilikama, jer je muzej ustvari mogao biti opet otvoren tek u posljednjem tjednu mjeseca svibnja 1952. Sve dotle, posjeti su se temeljili uglavnom na materijalu arhiva, građevinama i uređenju salona, na

¹ »Akademijama« se u Francuskoj nazivaju upravni i prosvjetni centri (u svemu 17).

različitim izložbama kao na primjer: Fénelon i njegovo doba, organiziranoj u siječnju 1952 u palači Rohan.

Posjeti su, počevši od ožujka 1952, također bili namijenjeni i Pedagoškim izložbama, kako smo ih nazvali. S vremenom, naime — zahvaljujući uvijek nanovo ovoj neposrednoj vezi s nastavnicima, kojom su se oni koristili da nam iznesu svoje želje — pokazalo se potrebnim, da im se još više prilagodimo našom službom; jer ono što zapaža muzejski konzervator, nije nužno isto što vidi nastavnik, za kojega je važan prije svega praktični i neposredni cilj: da učenicima ilustrira i oživi predavanje iz historije, ograničeno točno utvrđenim programom. S druge strane, za nas specijalno radilo se o tome, da ubrzamo reorganizaciju čitavog muzeja, koja je silom prilika spora i daje se realizirati u etapama.

Došli smo dakle na ideju da Pedagoška služba pripravi male izložbe, koje će biti pristupačne učiteljima i učenicima, zamišljene kao cjeline, sastavljene od obično petnaestak dokumenata, a u vezi s jednim pitanjem školskog programa. Činilo se praktičnim, kako bi se zainteresirao najveći mogući broj učenika, da se za početak obrade po dvije teme za pojedini razred, pa su tako obrađene izložbe: Srednjovjekovni gradovi, Feudalno društvo, Reformacija u Francuskoj, Književnost i umjetnost XVII. st., Francuska 1789, Djelo Konventa i t. d. Svaka grupa dokumenata sakupljena je na jednome kartonu, gdje su također i ilustracije: gravire, fotografije, reprodukcije i t. d., da bi pouka bila življa. Popis spremljenih izložbi dostavljen je našim dopisnicima, i svaki put, kad neki razred zaželi da mu se pokaže ova ili ona, dostaje poziv telefonom našoj Pedagoškoj službi: dokumenti, skinuti sa svog kartona, rasporede se u maloj dvorani određenoj za tu svrhu, gdje naš profesor za primanje — to je ime Ministarstvo dalo svojim članovima dodijeljenima muzeju — daje u obilju potrebna obavještenja. Ona čini i bolje od toga: daje učenicima u ruke neke dokumente, koji onda među njima kolaju. Učenici ih mogu po volji ispitivati, pregledavati, proučavati. Za tu svrhu, svaki je dokument bio opskrbljen posebnim zaštitnim sistemom: jedni su smješteni između dviju ploča rodoida² dovoljno debelih da se ne mogu saviti, drugi su smješteni na karton, kome je jedna površina, velika prema potrebi, zamijenjena prozirnim rodoidom; pečati, ako ih ima, okruženi su malim krugom od kartona, koji ih izolira i unutar zaštitnog sistema samog dokumenta. Na taj način nema nikakve opasnosti: dragocjeni papiri i pergamene mogu prolaziti kroz najnepažljivije ruke, a da ni najmanje ne trpe od toga postupka; omoti ili kartoni izrađeni su na taj način, da ih se ne može rastaviti, a da se ne iščupaju male kuke koje ih drže; razgledavanje se vrši pod dvostrukim nadzorom profesora iz škole i muzeja.

Za uzvrat — kakav osjećaj za učenika, koji ima u rukama »žalbe« Pariza (1789) ili povelju o slobodinama Compiègna, koji može sam da ih odgonetava, čita glavne dijelove, ima jednom riječi dojam, da razotkriva historiju. Diskretni natpisi, strelice povučene na omotu pokazuju kroz proziran papir najznačajnije odlomke, koje valja pročitati i prevesti, ako je potrebno. Najposlije, za izlaganja o srednjem vijeku cirkuliraju među učenicima sadreni otisci pečata — ova izvrсна pomagala za rad, s pomoću kojih vješt profesor može protumačiti sav život srednjeg vijeka, a koji su s umjetničkog gledišta prava mala remek-djela.

Ovako zamišljene, posjete Muzeju za francusku povijest postaju za učenike zanosni, nezaboravni satovi. Rezultati se mogu kontrolirati utoliko lakše, što ne propuštamo pozivati profesore da nam jave, kadgod je to moguće, o radovima svojih učenika, u kojima su se ove izložbe odrazile. Nekoliko su puta bile izložene čitave vitrine s radovima učenika: izvještaji, nacrti, lični zapisi, ili dapače modeliranje, čipke u kojima se opet nalazilo, izmijenjene, motive sa dekoracija salona, pečata, izloženih predmeta i t. d.

² Jedna vrsta prozirnoga plastičnog materijala.

Govoreći o prvome polugodištu g. 1952, godine pokušaja i traženja, upozoravamo, da su te pedagoške izložbe bile tražene 68 puta u 72 dana školskih posjeta (održavale su se tek od sredine ožujka); to dovoljno pokazuje, kako su ih nastavnici primili, i dobro je proročanstvo za budućnost. Izvan ovih izložbi, 107 školskih grupa primljeno je i provedeno kroz palaču Soubise u istom vremenu. Sve te posjete, uz pomoć Pedagoške službe ili bez nje, potpuno su besplatne, kao i različite priredbe organizirane za naše dopisnike.

Ne treba tek isticati, da sve to ostaje još mnogo ispod mogućnosti Muzeja za francusku historiju, i da planova ima dosta: na prvome mjestu treba da se izrade određeni filmovi, koji bi omogućili školama, daleko od glavnog grada, da kod sebe postignu s dokumentom direktni kontakt, koji se pokazao tako plodan; zatim, da se poboljšaju naše priredbe. Kad ćemo napokon moći raspolagati za te svrhe dvoranom za konferencije i projekcijama o kojima sanjamo? Naše prostorije nisu za to prikladne, a slab kredit kojim raspolazemo suviše odgađa ove uređaje, koji bi ipak na vrlo sretan način upotpunili posjete, takve kakvi danas jesu. Zatim, razumije se, namjeravamo postepeno obraditi najveći dio programa iz nastave historije, i naš rad proširiti s jedne strane na studente, koji mogu u muzeju naći predmet produbljenih radova, bilo za historiju, književnost ili pravo; s druge strane na različite kulturne organizacije, dosada nedovoljno uzete u obzir. Posla, kao što se vidi, ima dovoljno, a prva djela ovog pedagoškog iskustva dovoljno su sadržajna da dadu ohrabrenje za oduševljeni nastavak pothvata.

Prev. Lj. Kuntić

(Museum, izd. Unesco, V, 1952, br. 4)

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

GODINA VI.

1953

BROJ 1-4

NAKLADA »ŠKOLSKA KNJIGA« / ZAGREB

Redakcioni odbor

OLEG MANDIĆ
JAKŠA RAVLIĆ
JAROSLAV ŠIDAK

Glavni i odgovorni urednik:

JAROSLAV ŠIDAK

IZDAJE
POVIJESNO DRUŠTVO HRVATSKE
Z A G R E B

Naklada »Školske knjige«, Zagreb, Prilaz J. N. A. 2. Štampanje dovršeno mjeseca
svibnja u »Tipografiji« u Zagrebu.